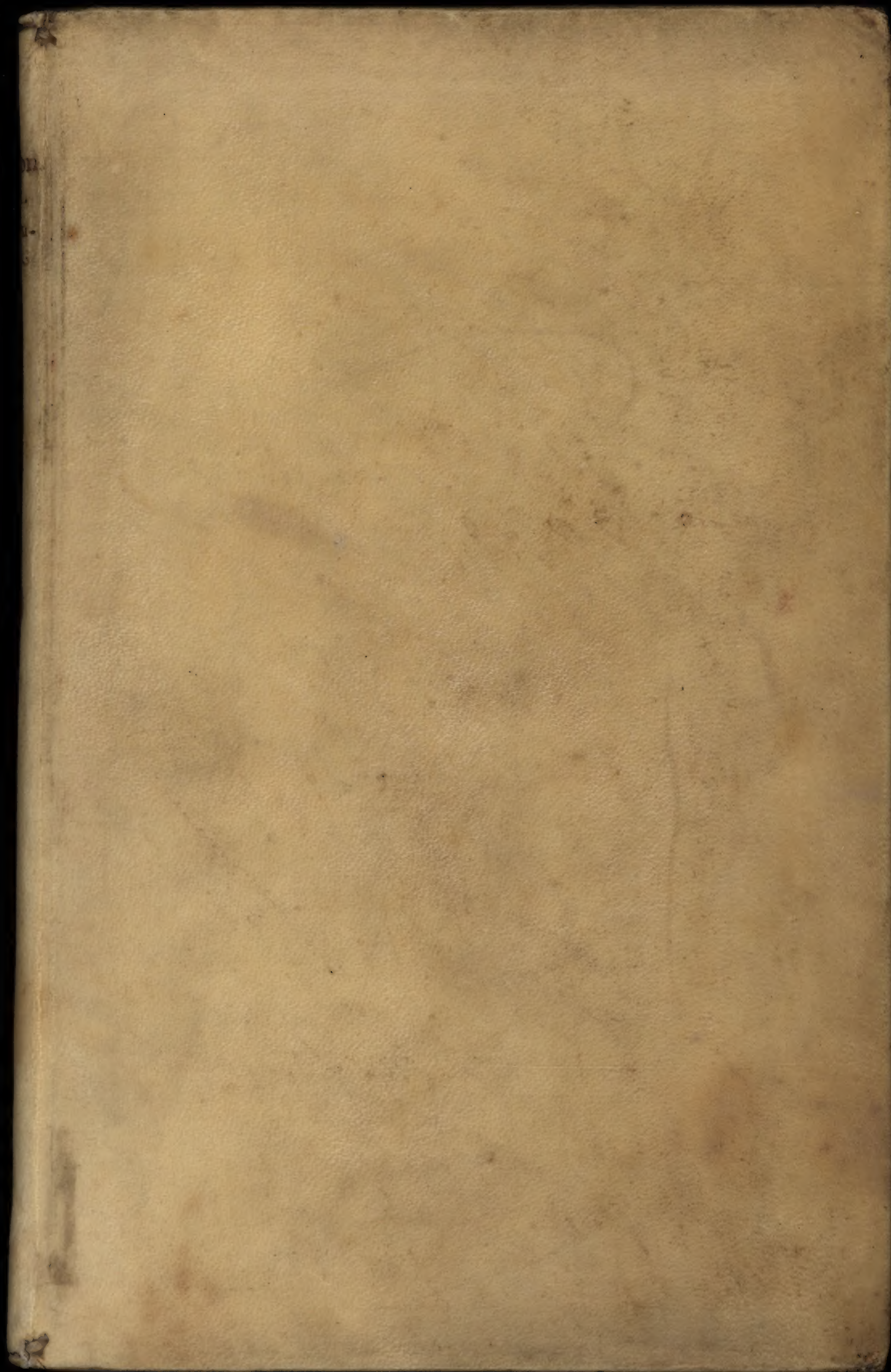

THIS BOOK BELONGS TO
ST. MARY'S COLLEGE,
OSCOTT, BIRMINGHAM.

Press LXXII *Shelf* K *Number* 4

Sanctæ Mariæ de Oscott

0.8

SELECTI NVMMI
DVO
ANTONINIANI
Quorum Primus
ANNI NOVI AVSPICIA
Alter
COMMODVM,
ET
ANNIVM VERVM
CAESARES
EXHIBET
Ex Bibliotheca Eminentiss. Principis
CAMILLI CARDINALIS MAXIMI.
Io. Petrus. Bellorius

ROMAE,
Typis Iacobi Dragondelli. 1676.

SVPERIORVM PERMISSV.
Melchior. Magius. C.A.C.
·Romæ. 1725·

ANTONINI PII AVGVSTI NVMMVS

DE

ANNI NOVI AVSPICIIS

EXPLICATVS.

ROMAE, Typis Iac. Dragondelli. 1676.

Superiorum permissu.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Pat. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. de Ang. Archiepisc. Vrb. Vicesg.

Imprimatur Fr. Raimundus Capisuccus Ord. Præd. Sac. Pal Apost. Mag.

CAMILLVS S·R·E·PRESB·CARD·MAXIMVS
ROMANVS DIE XXII·DECEMBR·
MDCLXX.
Obijt die 12 Septembris 1677.

Carol Maratti pinx — *Alb·Clowet Sculp*

Io·Iacob·de Rubeis formis Romæ ad Temp·pacis cū priu·S·Pont·

Nobilissimo Eruditissimoq; Viro

CLAVDIO NICASIO

SANCTAE CAPPELLAE DIVIONENSIS CANONICO

Io. Petrus Bellorius S. P. D

FREQVENTER efflagitas à me Prestantissime, ac Humanissime NICASI, & ex consuetudine humanitatis tuæ requiris, vt Te certiorem faciam de nostris in antiquitatem studijs, Tibique ex veteri, fas sit dicere, Africa nostra noui aliquid adferam. Ego verò, qui Te summa obseruantia prosequor, Tibique plurimis vinculis obstrictus ex animo parere cupio, non Lybicum aliquod monstrum profero, sed ex vetustatis latebris, nouum, atque elegans eruditionis decus promam, ac foras educam. In perquirendis enim Vrbis ruderibus, nunquam elanguescit antiquitatis genius: mirum est quàm præclara mo-

numenta, ſigna, toreumata, æra, marmo-ra, ac, vt ita loquar, omnis eruditionis ſe-getem feraces ipſæ edant ruinæ. Et ſanè vetera numiſmata, quibus validiori præ cæteris omnibus, argumento, ad nomi-nis famam in æuum excitandam, Romani præcipuè vſi ſunt, quotidie eruuntur; itaut antiquitatis theſauri è ſepulchris Diti, ac Manibus erepti, Apolline, ac Muſis au-ſpicibus perennent. Interim Græcis num-mis omiſſis, qui mirificè ad illuſtrandam hiſtoriam conferunt, Latini ſanè, cum iam plenis loculis Imperatorum Romanorum ſeries penè abſoluta ſit: ſi qui nunquam antea viſi, recens eruantur, ijdem omnium pretioſiſſimi habendi ſunt. Pretium verò, atque æſtimatio ad ſummum augetur, ſi raritatem exuperat eruditio, ac veteres mores nos edoceant, ſeriemque ipſam Auguſtorum compleant. Vnde mirum in modum eſtimandus eſt æreus primæ magnitudinis nummus, in honorem An-tonini Pij percuſſus, & ad hanc diem non

dum

dum ſpectatus, prçterquam in deſcriptis ab Occone, idemque in theſauro Bibliothecæ Eminentiſſ. Principis Camilli Cardinalis Maximi, nouum decus, noua luce coruſcat. Exhibet ab vno latere ipſius Antonini caput cum titulo IMP. T. AEL. CAES. HADR. ANTONINVS AVG. PIVS. *Imperator Titus Aelius Cæſar Hadrianus Antoninus Auguſtus Pius.* Ab alio latere lauream Antonino dicatam refert, in qua S. P. Q. R. A. N. F. F. OPTIMO PRINCIPI PIO.

Quam Inſcriptionem, cum ſuis litterarum notis, ſic interpretamur *Senatus Populuſque Romanus Annum nouum fauſtum felicem Optimo Principi Pio.* In alijs eadem corona appicta eſt, intra quam legitur tantùm S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI S. C Interpretationis verò ſenſum dupliciter elicimus. Et primò: Annus nouus fuit antiquitus principium Conſulatus initi Kalendis Ianuarij, qua die Conſules deſignati Conſulatus munus incipiebant, & ab ipſis nouus annus aperiri dicebatur. Ad quem ſolemnem ritum reſpexit Claudianus in Panegyrico de III. Conſulatu Honorij.

Tuq; ò qui patrium curis æqualibus Orbẽ,
Eoo cum fratre geris, procede ſecundis
Alitibus, Phœbique nouos ordire meatus.

Et expreſsè in VI. eiuſdem Conſulatu de Iano loquens.

Iamque nouum faſtis aperit felicibus añnum.
Ore coronatus gemino.

Ro-

Romani porrò, boni ominis gratia, ſuis Principibus, vel Conſulatum gerentibus annum nouum incipientem lætis precationibus, auſpicabantur,ac ſolemnia vota pro ipſorum incolumitate, ac felicitate ſoluebant. Quod, & Senatus, & Populus, & Pontifices, & Sacerdotes, omneſque Ordines faciebant. Prudentius

Iano etiam celebri de menſe litatur
Auſpicijs, epuliſq; ſacris, quas inueterato.
Heu miſeri! ſub honore agitant, &
gaudia ducunt.
feſta Calendarum.

De votis pro Principe Dion. *Poſt Calendas Ianuarij die tertio Principis vota ſuſcepta*. Item Caius I. C. *Pridie nonas Ianuarias votum pro ſalute Principis*. Id tertio nonas à Senatoribus factum colligitur ex Capitolino in Pertinace: *Denique tertium Nonarum diem, votis ipſis, milites Triarium Maternum Laſciuium Senatorem nobilem ducere in caſtra voluerunt, vt eum rebus Romanis imponerent*. His addimus

que

quę Tertullianus in libro de Corona militis deſcribit de annuis votis nuncupatis 3 Nonas Ianuarij pro incolumitate Imperatorum a militibus in caſtris, & a Senatu in Capitolio: *Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? prima in principijs, ſecunda in Capitolijs. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iupiter bouem cornibus auro decoratis vouemus.*. Kalendis ipſis Ianuarij anno nouo, Populus Romanus ſtipem quoque Principi offerebat; quem morem illuſtrant duę inſcriptiones Gruterianę, Vulcano, & Laribus publicis ædem, ſeu aram Auguſto dedicante.

IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS.
PONTIFEX. MAXIMVS.
IMP. XIII. COS. XI. TRIB. POTEST. XV.
EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. ROMANVS
ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT
NERONE. CLAVDIO. DRVSO
T. QVINTIO. CRISPINO COS
VOLÇANO.

LA-

LARIBVS. PVBLICIS. SACRVM
IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS
PONTIFEX. MAXIMVS
TRIBVNIC. POTEST. XVIIII.
EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. EI
CONTVLIT. K. IANVAR. APSENTI
C. CALVISIO. SABINO.
L. PASSIENO. RVFO COS

Ad quam inſcriptionem notat Gruterus Suetonij locum, in vita ipſius Auguſti, cap. LVII. *Omnes Ordines in lacum Curtij, quot annis, ex voto pro ſalute eius ſtipem iaciebant.* Gruterus, *hoc eſt, nummum ſignatum Kalendis Ianuarij anni noui initio.* Idem Suetonius in Caligula: *edixit & ſtrenas ineunte anno, ſe recepturum, Stetitque in veſtibulo ædium Kal. Ianuarij ad captandas ſtipes, quas plenis ante eum manibus, ac ſinu omnis generis turba fundebat.* Strenarum verò oblationem ſub Auguſto, & Caio vſurpatam, Claudius edicto ſuſtulit, vt ſcribit Dion. Hinc ſatis liquet Senatum,

Po-

Populumque Romanum, anni noui initio, suis Principibus lætis, faustisque precationibus, pro eorum salute, ac felicitate vota nuncupasse, quod expressum videtur in hoc Antonini nummo: *Senatus Populusque Romanus annum nouum faustum felicem Optimo Principi Pio.* Ad cuius exemplar & priuati ciues sibi inuicem faustum, felicemque nouum annum ominabantur, ac vicissim munera, & strenas mittebant. Plinius lib. 28. cap. 11. Deos preces exaudire, ac verbis moueri sic arguit: *Licet hanc in partem singulorum quoque conscientiam coarguere. Cur enim primum anni incipientis diem lætis precationibus inuicem faustum ominamur.* Qui mos a priscis sæculis deductus, permanet adhuc non tantum Romæ, sed & in vniuersa Italia, & apud exteras gentes Christi Domini sacris Natalitijs, & ijsdem proximis Ianuarij Kalendis solemniter insignitus.

Quamuis autem hæc prima expositio numismatis notas declarare luculenter vi-

dea.

deatur; altera tamen noui anni ratio congruentior occurrit, in aliud tempus referens vota ſuſcepta à Senatu, Populoque Romano pro incolumitate Principum, proque eorum felicitate, Imperijque auſpicanda æternitate; quam rationem ſuggerit Seneca in Apolocyntheſi, ſeu ſatyra Claudiana, in hæc verba, ipſius Satyræ initio.

Quid actum ſit in cælo ante diem tertium eidus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Auiola Coſſ. anno nouo, initio ſæculi feliciſſimi; Vbi Gruterus: *Nouus annus dicebatur primus annus Imperij alicuius Imperatoris, vt ad hunc locum notat Turnebus* lib. 23. cap. 8. *Aduerſ.* Vnde nouus annus à Seneca auſpicatus mortuo Claudio, primus fuit Imperij Neronis, quem ipſe Seneca nominat initium ſæculi feliciſſimi. Proſequitur inde nouos, aureoſq; Neronis annos, ex ore Apollinis, poetico ſtylo, atque elegantia canere.

At Lacheſis redimita comas, ornata capillos,
Pieria crinem lauro, frontemque coronans,

Can-

Candida de niueo subtegmina vellere sumit
Felici moderanda manu, quæ ducta colorem
Assumpsere nouum; mirantur pensa sorores
Mutatur vilis pretioso lana metallo.
Aurea formoso descendunt sæcula filo.

Hæc Apollo, at Lachesis, quæ & ipsa homini fortissimo fauerat, fecit, & plena orditur manu, & Neroni multos annos de suo dat. Sic annum nouum faustum, felicemque, cuius extat memoria in nostro nummo, referimus ad annum Imperij ab Antonino Pio suscepti, mortuo Hadriano, qui fuit anno Vrbis DCCCXC. Christi CXXXIX. Quo anno Antoninus ab Hadriano, teste Capitolino, adoptatus v. Kalendas Martias die, factusque est patri in imperio proconsulari, & in tribunitia potestate collega. Et eodem anno, cum Hadrianus decessisset ad vj. Idus Iulij, solus imperium sumpsit. Hæc vota fiebant primò in acclamationibus Senatus, in Curia, & in Capitolio I. O. M. ipsa die, & hora imperij suscepti; quarum acclamationum sole-

lemnes formulas habemus apud Capitolinum, Lampridium, & Vopiſcum in Alexandro Seuero, Gordiano, Balbino, Pupieno, Tacito, Probo: *Maxime, & Balbine Auguſti Dij vos ſeruent, Dij vos Principes fecerunt, Dij vos conſeruent: felices vos iudicio Senatus, felicem Rempublicam veſtro imperio. Feliciſſime Tacite Auguſte Dij te ſeruent. Probe Auguſte Dij te ſeruent; Aſſeſſor Reipublicæ feliciter imperes.* De Traiano in Panegyrico Plinius: *Nihil magis poſſum propriè dicere, quam quod dictum eſt à cuncto Senatu: ò te felicem; quod cum diceremus, non opes tuas, ſed animum mirabamur. Eſt enim demum vera felicitas felicitate dignum videri* De Auguſto, & Traiano Eutropius: *Huius tantum memoriæ delatum eſt, vt ad noſtram vſque ætatem, non aliter in Senatu Principibus acclamaretur, niſi: felicior Auguſto, melior Traiano.* Repetebantur verò hæ ſolemnes acclamationes quolibet anno ſuſcepti imperij, non Romæ tantum, verum etiam in pro-

uin-

uincijs, & Colonijs, quæ Principum natalem diem, diemque ſuſcepti imperij ſolemnibus ſacris, & fauſtis precationibus celebrabant, vt de Auguſto inſigne extat marmor Narbonenſe, quod noſtræ inſcriptionis formulam adamuſſim explicat.

QVOD BONVM FAVSTVM FELIXQVE SIT
IMPE. CAESARI DIVI F. AVGVSTO

Et poſtea ITEM PRAESTENT K. QVOQVE IANVAR. THVS ET VINVM COLONIS ET INCOLIS PRAESTENT VII. QVOQ; IDVS IANVAR. QVA DIE PRIMVM IMPERIVM ORBIS TERRARVM AVSPICATVS EST THVRE VINO SVPPLICENT ET HOSTIAS SINGVL. INMOLENT. ET COLONIS INCOLISQVE TVS VINVM EA DIE PRAESTENT.

Quod verò Cenſorinus ſcribit ex ante diem xvj. Kal. Ianuarijs Cęſarem Octauium Auguſtum appellatum eſſe, & imperij regimen ſumpſiſſe, atque Ouidius lib. 5. faſtorum in idus Ianuarij refert, ex hoc Narbo-

nenſi

nensi monumento, die septima Ianuarij factum planè liquet. Nec Imperij tantum, sed etiam adoptionis Natalem diem celebrabant, vt Spartianus scribit de Hadriano, qui accepto suæ adoptionis, & mox excessus Traiani nuncio, diem adoptionis & Imperij celebrandum instituit: v. inquit, *Iduum Augusti die, legatus Siriæ litteras adoptionis accepit, quando & natalem adoptionis celebrari iussit iij Iduum earumdem, quando et Natalem Imperij instituit celebrandũ, excessus ei Traiani nuntiatus est.* Ad hanc veterem formulam faustum felix, qua Romanos vsos fuisse probauimus in suscipiendis votis pro salute Principum, præter Narbonense marmor, facit veteris Kalendarij insigne fragmentum, nuper Amiterni, quod nunc Castrum Sancti Victorini appellatur, effossum; quod P. Purporinus Baroncinus Cælestinus singulari doctrina, atque eruditione excultus, mihi perhumaniter exhibuit, a se ab exemplari descriptum, & Commentario illustratum, in quo vij c. Octobris. B GE-

GENIO PVBLICO FAVSTAE FELICITATI MINER. VICTR. IN CAPITOL. APOL.

Hæc inter vetera Augusta monumenta, recens Vrbis Regius honos, Christinæ Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginæ introitus Vrbis silentio omittendus non est. Quam venientem ad sacra Apostolorum limina veneranda, Alexander VII. Regia pompa excepit, Flaminiæ principi Vrbis portæ inscripto titulo

FELICI FAVSTOQVE INGRESSVI

ANNO DOM. MDCLV.

Cæterum Plinius in Bithynia proconsulatum agens epist. 12. lib. 10. ad Traianum, sic nostræ opitulatur sententiæ: *Diem in quem tutela generis humani felicissima successione translata est, debita religione celebrauimus, commendantes Dijs imperij tui auctoribus, & vota publica, & gaudia* & Epist. 101.

101. *Vota Domine priorum annorum nuncupata alacres, lætique persoluimus, nouaq; rursus, curante commilitonum, & prouincialium pietate, suscepimus, precati Deos, vt Te, remque publicam florentem, & incolumen ea benignitate seruarent, quam super magnas, plurimasque virtutes, præcipua sanctitate consequi, Deorum honore meruisti.* Sequioribus etiam sęculis, apud Christianos Principes, hæc consuetudo permansit, & Gręcis Imperatoribus frequens, vt eleganter describit Corippus easdem Senatus, & Populi acclamationes, in quibus felices annos, & felix imperium ijsdem auspicabantur; l. 1. de laudibus Iustini Iunioris eidem & Sophiæ Augustæ.

Excubiæ primùm, quæ sũma palatia seruant
Imperium felix Dominis intrantibus optant

Et lib. 2. acclamationes Senatus, & Populi prosequens.

Felices annos Dominis intrantibus orant.

Phocas, cum ex præfecto limitis Scythiæ Imperator, & Augustus, electus fuisset; eius

imagini Romam delatæ à Clero, & à Senatu acclamatum eſt, vt ex lib. 11. epiſtolarum Gregorij Magni: *Venit icona Phocæ, & Leontiæ Auguſtorum Romam, & acclamatum eſt eis in* Lateranis, *in Baſilica Iulij, ab omni Clero, & Senatu.* Codinus Curopalata de Officijs Conſtantinopol. cap. 17. vbi loquitur de Coronatione Imperatoris hæc habet: *Populo, & vniuerſo Foſſato, fauſtis acclamationibus perſonante, Imperator deſcendit de ſcuto, duciturque ad ſanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus eſt.* Et ibi multa congeſſit Gretſerus; vti etiam Cardinalis Bona ſacra Purpura, ac doctrina Eminentiſſimus Rerum Liturgicarum lib. 2. cap. 5.

Sed noſtram hanc de Anno nouo Imperij ſententiam, comprobant etiam tituli, & cognomina ipſius Antonini in nummo, circa eius caput deſcripta IMP. T. AEL. CAES. HADR. ANTONINVS AVG. PIVS *Imperator Titus Aelius Cæſar Hadrianus Antoninus Auguſtus Pius.*

Nam

Nam Antoninus Titi Aelij Hadriani, qui ipſum adoptauerat, ſtatim initio imperij, cognomina ſumpſit; Patris verò Patriæ nomen referente Capitolino, diſtulit; vnde non mirum quod in noſtro nummo ſignatum minimè ſit. Capitolini verba ea ſunt *Patris Patriæ nomen delatum a Senatu, quod primò diſtulerat, cum ingenti gratiarum actione ſuſcepit.* Vnde hunc nummum, primis imperij diebus ſignatum fuiſſe conijcimus; eo potiſſimum tempore, quo Patris Patriæ nomen Antoninus nondum ſuſceperat. At in hoc noſtro, quem Adolphus Occo deſcripſit, nummo, litteræ malè interpunctæ ſunt. Extat & alius conſimilis Hadriani nummus, quem ex theſauro Regis Galliarum edidit inter Numiſmata Imperatorum Romanorum præſtantiora, Ioannes Vaillant Regius Antiquarius præclari nominis Vir. Circa Hadriani caput legitur HADRIANVS AVGVSTVS. In aduerſo verò latere laurea pariter dicata eſt, in qua S P Q R. AN. F.

 OP-

OPTIMO PRINCIPI. Aliumque ipſius Hadriani exhibent Franciſci Gottifredi tabulæ, non dum editæ, inter numiſmata primæ magnitudinis; in cuius latere aduerſo, laurea ſimilis dicata eſt, cum litteris AN. F F. HADRIANO AVG. P P. Qui nummus cum vniuerſa Pinacotheca Gotifrediana, Chriſtinæ Reginæ theſauro acceſſit. Sed in vtroque nummo, quatuor illæ litteræ A. N. F. F malè interpunctæ ſunt, nec inſcriptionis ſenſum aſſequuntur; punctis ipſis, aut rubigine obductis, aut vetuſtate exeſis. In noſtro Antonini, nummo grandiores cæteris, quas vidimus, prominent litteræ, ipſaſq; puncti omnes rotunditate conſpicui diſcriminant, ac diuidunt, & huius monumenti magnificentiam teſtantur. Omittendum ſanè non eſt, nouo, ſeu primo ſuſcepti imperij anno, Senatum Populumque Romanum pro ſuis Imperatoribus Ioui Optimo Maximo in Capitolio vota ſuſcepiſſe in Decēnium, & Quinquennium. Vnde inualuit ſolemnitas illa Voto-

rum

rum decennalium, & quinquennalium. Quæ vota antiquitus pro incolumitate Reipublicę nuncupata fuiſſe patet ex Liuio, eademque ab Auguſto rerum potito, vſurpata ad ſucceſſores tranſiere, iuxta imperij diem, decennio, aut quinquennio peracto. Auguſtus enim ad remouendam ſuſpicionem regiæ poteſtatis, imperium in decennia, & quinquennia ſuſcepit; itaut per totum vitę ſpatium obtinuerit *Quam ob cauſam* (inquit Dio,) *poſteriores quoque Imperatores, & ſi non ad certum tempus, ſed per omne vitæ ſpatium ijs imperium deferatur, ſingulis tamen decennijs, feſtum pro eius renouatione agunt*. De eodem Auguſto Propertius.

cape Roma triumphum,
Et longam Auguſto ſaluo precare diem.

Deuicto enim Antonio, Auguſtus triumphans Romam redijt, & cum acclamationibus a Senatu, Populoque Romano pro ipſius ſalute ſolemnia vota ſuſcepta pariter, & ſoluta ſunt Ioui optimo Ma-

ximo. Cum verò Antoninus Pius, vt obſeruauimus anno Vrbis DCCCXC. Imperium ſuſcepiſſet, ac Senatus Populuſque Romanus annum nouum fauſtum, felicemque, eidem precatus fuiſſet, vota etiam decennalia pro eius ſalute, & incolumitate nuncupata fuere, eademque ſoluta poſtea exacto decennio, vt apparet ex eiuſdem Imperatoris nummo, in quo caput Antonini expreſſum eſt cum litteris. ANTONINVS AVG. PIVS.P. P. TR. P. XI. In aduerſo latere pariter, vt in noſtro nummo, corona laurea exhibetur, in cuius medio legitur PRIMI DECENNALES SC. qui ludi tribunicia poteſtate vndecima Antonini, eius ſcilicet decimo anno Imperij elapſo, acti ſunt. Et ſic iterum anno viceſimo exacto, vota vicennalia vt ex alio numiſmate eiuſdem Antonini ſignato eius Tribunicia poteſtate viceſima prima ANTONINVS AVG.PIVS P.P. TR. P. XXI. in poſtica verò VOTA SOL. DEC. II. COS. III. quæ decennalia

ſe-

ſecunda dicta ſunt poſtea Vicennalia. Nam decennales ludi, ſeu vota decennalia in Antonini Pij nummis primùm deſcripta viſuntur. Ad felicitatem verò deſignandam, quam Imperatoribus, nouo anno, auſpicari ſolebant, legitur apud Gruterum, in veteri lapide effoſſo ſub Arcu Septimij Seueri in Foro Romano DECENNALIA FELICITER, in eodemque inſculpta eſſe ſacrificia notat idem Gruterus. Inde in nummis, alijſque vetuſtis monumentis memorantur VOTA X. VOT. XX. VOT. XXX. aliaque, vnius decadis, ſeu duobus, aut tribus decadum periodis abſolutis. In Græcis nummis habemus ΠΕΡΙΟΔΟC. ΔΕΚΑΤΗ & ΠΕΡΙΟΔ ΔΕΚΑΤ. ΕΤ. ſeu periodus decimi anni, iuxta Romanos Imperatorum nummos. Hinc Euſebius agens de annis imperij Conſtantini, Diocletiani, aliorumque, per decennalia, & vicennalia ipſos computat vt notat CL. V. Ezechiel Spanhemius diſſertatione jx. de Præſtantia, & vſu Nu-

mi-

mismatum, qui disertissime, vt solet, de ijsdem votis agit. Ac de ipsis consule Insignem doctrina, ac eruditione Virum Henricum Noris Augustinianum Dissertatione de Duobus Nummis Diocletiani & Licinij in Auctario Chronologico de votis Decennalibus. Nos breuitatis studio, illa tantum attigimus, quæ ad nostri Antoniniani Nummi declarationem pertinent.

Vt verò ad nostram inscriptionem redeamus, non omittendi sunt tituli Romanorũ Imperatorum: PIVS FELIX vel PIO FELICI, vel FORTISSIMO FELICISSIMOQVE PRINCIPI, Conspicua est etiam ipsa Felicitas Dea in nummis appicta, cum copiæ cornu, caduceo, & litteris FELICITAS AVG. vel FELICITATI AVG. Quę Augustorum auspicatam felicitatem designat Extat in ipsius Antonini nummo hæc Dea, altera manu cornucopiæ, altera globum tenens, cum epigraphæ FELICITATI AVG. COS. III. Orbisque felicitatem, annona, & rerum copia optatissimam

mam indicat, Cumque ab Optimis Principibus, ob res feliciter geſtas, publica felicitas emanet; hinc etiam in nummis TEMPORVM FELICITAS. vel FELICIA TEMPORA. appictis quatuor pueris, qui anni partes quatuor referunt: Ver ſcilicet, Aeſtatem, Autumnum, Hyemem, cum ſymbolis. Et ſic ad deſignandam Temporum felicitatem, non ſolum in nummis, ſed etiam in alijs monumentis, ac pręcipuè in Arcubus Romæ, inter triumphalia ornamenta, eoſdem quatuor pueros inſculptos cernimus, vt in Conſtantiniano, ac Seueriano. In huius vtraque facie, ſub Victorijs, quę ſunt in apſide, Genij, ſeu pueri alati duo inſculpti ſunt; quorum alter falcem, & ariſtas, alter vuæ botrum, & vas, ſeu craterem tenet; Aeſtatis, & Autumni indices. Inde alij genij duo; quorum alter flores, alter anſeres tenet; Veris pariter, & Hyemis indices. Sed hos temporis iniurijs læſos, ex Conſtantinianis, alijſque monumentis agnoſces. Et quam-

tuis

uis apud me plurimum valeat auctoritas Viri alioquin Eruditissimi; non tamen in eius sententiam concedere possum asserentis, Genios esse quatuor gestantes thus, & fruges, atque flores, & aues Prouinciarum a Septimio Seuero subactarum. Nam ijdem Genij, vt diximus, quatuor anni partes indicant, tum in Arcu Seueriano, tum in Constantiniano, & felicia tempora Seueri, & Constantini designant; huius quidem ob extinctam Maxentij tyramnidem, illius verò ob victoriam de Parthis, Adiabenis, & Arabibus reportatam. Vnde pax, & felix opulentia, rerumque copia humanæ vitæ necessaria orta est. Hinc in nummis ipsius Constantini, & Marci Aurelij Antonini Caracallæ, cui simul cum patre Seuero communis est arcus, ijdem pueri quatuor expressi sunt, cum symbolis anni tempora referentibus, ac titulo FELICIA TEMPORA.

Hæc pauca de Anno Nouo adnotauimus in nummo Antoniniano, quæ tuæ

eru-

:ruditioni, Nobilissime NICASI subijcinus. Vale interim Vir eruditissime, qui in Diuionensi Academia cum omnibus Muis ad sapientiam incumbis, meq; tui amantissimum, atque obseruantissimum dilige. Sitque hæc vetus tessera noui anni, quam tibi mitto Kalendis Ianuarij, felix faustumque totius vitę cursus votum, & auspicium.

Sol tibi decurrat Cælo felicibus horis,
Atque nouos annos geminet, noua tempora ducat,
Auratoque trahat Lachesis tua stamina filo.

DE NVMMO
COMMODI
ET
ANNII VERI
CAESARVM
DISSERTATIO.

IAM Tertius abſolutus eſt annus, ex quo in lucem prodijt è ruderibus Vrbis, perrarus, ac ſi planè teneo, vnicus filiorum Antonini nummus primæ magnitudinis, qui exprimit duos puerorum vultus, ſingulos in ſingulis lateribus inſculptos: alteri inſcriptum eſt COMMODVS. CAES. ANTONINI. AVG. FIL alteri ANNIVS. VERVS. CAES. ANTONINI. AVG. FIL

Adeo verò integrum hoc numiſma internitet, vt hoc vnum tempori ipſi curæ fuiſſe videatur. Mira ſanè perpolitur ele-

gantia, diſtinctæ leguntur litteræ, & æqualiter in orbem omnia redeunt. Nulla macula quamuis leui notatur, nulla ſcatet rubigine, & procul a mendis cunctis è terrea vt plurimum ſorde prodeuntibus, pura, ac nitida patina, vt ferunt, decoratur. Lineamenta ab illo prodeunt, quæ cum ſint emendatiſſima, auctorem Pyrgotelem, ſeu Dioſcoridem aliquem commendant. Admiratio quædam etiam intuentes tenet, ſiue formam, & ſimilitudinem puerorum ad viuum expreſſam, ſiue decus oris, circinatos crines, & chlamydem pectori vtriuſque admotam meditentur. Vnde iuremeritò in ſelectiſſima Bibliotheca Eminentiſſimi Principis Camilli Cardinalis Maximi nobilem locum obtinet. At quamuis vtraque inſcriptio hos Cæſares Commodum, & Verum Antonini filios eſſe declaret, Antonini tamen nominè, non ille cognomento Pius, ſed Marcus Aurelius Antoninus intelligendus videtur; etſi

rationes aliquæ aduersentur, quæ dubitationem ingerunt, an Pio, an verò Marco illos tribuamus.

Marcus Aurelius Antoninus ex iuniore Faustina vxore duos suscepit filios, Commodum, qui in imperio patri successit, & Verum, qui, proficiscente Marco ad bellum Germanicum, Præneste interijt; de quo sic Capitolinus in vita ipsius M. Antonini: *Sub ipsis profectionis diebus, in secessu Prænestino agens, filium nomine Verum Cæsarem, execto sub aure tubere, septennem amisit.* De appellatione Cæsaris, quæ vtrique tribuitur, præter ipsum Capitolinum, sic Lampridius in vita Commodi: *appellatus est autem Cæsar puer cum Fratre suo Vero.* Ita planè Commodum, & Verum Cæsares a Lampridio, & Capitolino memoratos noster nummus vtrinque representat. Nec interest Marcum Aurelium nudo nomine Antonini nuncupatum esse, cum id ex alijs nummis satis arguatur, in quibus absque prænomi-

ne Marci, aut cognomine Aurelij, ſolo Antonini nomine deſignatur. Tres hic referimus nummos, in quibus Marcus Aurelius abſolutè Antoninus appellatur. Alterum Erizus edidit: in ipſo duæ facies mutuo ſe ſe reſpicientes Marci Aurelij, & Lucij Veri exprimuntur, cum epigraphe IMP. ANTONINVS. AVG. COS. III VERVS. AVG. COS. II. Alterum dedit ex ſuo theſauro Clariſſ. vir Carolus Patinus, qui nummus in antica exhibet ipſius Marci Aurelij vultum, cum inſcriptione ANTONINVS AVG. TR. P.XXX. in poſtica Fauſtinæ eius coniugis caput FAVSTINA. AVG. ANTONINI. AVG. PII. FIL Tertius eſt Lucillæ ipſius Marci Aurelij filiæ cum epigraphe: LVCILLA. AVG. ANTONINI. AVG. FIL. Hic noſtro nummo abundè fauet; nam Lucilla vxor Lucij Veri, eadem fuit Marci Aurelij filia, & ſoror noſtrorum Commodi, ac Veri Cæſarum, cum quibus ęque ipſa Antonini filia deſignatur; nempe:

pe: LVCILLA. AVG. ANTONINI. AVG. F. COMMODVS. CAES. ANTONINI. AVG. F. ANNIVS. VERVS. CAES. ANTONINI AVG. F. Clarissimus Tristanus, & ante ipsum Iacobus Strada ijsdem Marci filijs alium nummum ascripsere, qui in antica refert duo puerorum capita inuicem se se respicientia cum litteris: COMMODVS. CAES. VERVS. CAES. in postica quatuor pueros cum symbolis anni tempora referentibus. Aliumque præterea nummum Amastrianorum Vero Marci filio tribuit Tristanus: OYHPOC. KAICAP cum capite Veri Cæsaris habet in antica, in postica tripodem cum angue AMACTPIANΩN Amastrianorum.

Hæc ad probandum pueros duos ad similitudinem efformatos in nostro nummo, Commodum & Verum Cæsares esse Marci Aurelij filios; sed huic sententiæ rationes aliæ aduersari videntur. Antoninus siquidem cognomento Pius

ex ſeniore Fauſtina vxore filios duos mares pariter ſuſcepit, vt ſcribit Capitolinus: *Vxor Annia Fauſtina, filij mares duo, duæ fæminæ*. Horum alterum nomine Marcum Galerium matri defunctæ ſuperſtitem fuiſſe conſtat ex græco nummo, qui refert ab vno latere ipſius Fauſtinæ caput velatum cum inſcriptione ΘΕΑ ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ. ab alio caput puerile cum litteris: Μ. ΓΑΛΕΡΙΟϹ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ *Marcus Galerius Antoninus Imperatoris Antonini*. Hunc Marcum Galerium eundem eſſe cum noſtro Annio, ſatis colligi poteſt ex Annij nomine in alio græco nummo Fauſtinæ ipſius edito ab eodem Clariſſ. Patino in *Impp. Rom. Numiſm.* qui nummus pariter in antica exhibet ſenioris Fauſtinæ caput velatum cum titulo ΘΕΑ ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ in poſtica eiuſdem Annij vultum, cum prænomine Marci, & nominibus Annij Galerij Antonini Μ. ΑΝΝΙΟϹ ΓΑΛΕΡΙΟϹ. ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ.

NOY. YIOC. *Marcus Annius Galerius Antoninus Imperatoris Antonini filius*. Alius ſimilis extat in Bibliotheca Eminentiſſimi Principis Camilli Cardinalis Maximi, abſque prænomine Marci, ſed loco prænominis, poſito Annij nomine, AN. ΓΑΛΕΡΙΟC ΑΝΤΩΝΙΝΟC. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC. ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ *Annius Galerius Antoninus Imperatoris Antonini*. Inde animaduertere licet, eundem Marcum Annium, qui in deſcriptis græcis nummis Antonini filius enunciatur, æquè, ac in noſtro latino eadem nomenclatura Antonini filium dici; itaut in vtriſque ex eodem patris nomine, Antonini filius innoteſcat. Hinc etiam ſuppleri poſſe videntur ipſius Annij Veri nomina, ex diuerſis nummis, ſcilicet: *Marcus Annius Galerius Verus Antoninus Imperatoris Antonini filius*. Dictus porrò Annius Galerius Verus ab Annia Galeria Fauſtina eius matræ, quæ fuit Annij Veri filia. At Verus Marci filius differt ſanè ab hoc Annio Vero Antonini Pij;

nam

nam hic Marci prænomen habuit, ille ſexti, ſi vera eſt coniectura Caſauboni, ac Triſtani ex Galeno libro *de Præcognitione ad Poſthumum*. De fratre autem Marci Annij non conſtat apud auctores; cum omnes de ipſo vbique ſileant. Ad hanc ſententiam confirmandam, Antonini Pij vulgatum nummum proferimus, in cuius aduerſo latere duo copiæcornua exprimuntur, duobus filiorum ipſius Antonini capitibus vtrinque impoſitis, ac litteris TEMPORVM. FELICITAS. COS. IIII. SC. quamuis Clariſſimus Triſtanus hos Marco Aurelio tribuat, auctoritate ipſius nummi, qui ſignatus eſt Conſulatu quarto Antonini Pij, iam mortua Fauſtina eiuſdem vxore conſulatu tertio.

Hæc retulimus de Antonini liberis, cum adeo verſemur in ambiguis, ób equiuocum Antonini nomen, quod tum Pio, tum Marco indiſtinctè tribuitur in nummis, in reſcriptis, & in Hiſtoricorum monumentis. Quæ ſi eruditis viris parum

con-

consona videantur, vnusquisque suam tueatur sententiam, cum & nos parati simus absque contentione, vel ab hac, vel ab illa recedere

DVM hæc ederemus, Coenobium Patribus Ordinis Min. Obser. ædificantibus in Insula Tiberina, & in platea ante ædem D. Bartholomæi, effossa terra palmis XVIII. inuenta est congeries tophorum, quam nonnulli fundamentum obelisci olim in Insula erecti, fuisse opinantur. Ibidem, ex ruderibus inscriptiones tres erutæ sunt, quarum duæ marmoreæ, tertia tophacea. Marmorea altera in similitudinem aræ efformata, est Aesculapio dicata, cui & Insula vniuersa sacra fuit: inscriptio talis est

AISCVLAPIO
AVGVSTO. SACRVM
PROBVS. *M. FICTORI. FAVSTI *Magistri
MINISTER. ITERVM. ANNI XXXI.

Al-

Altera incisa est in marmoris frusto, zonis, seu strijs quibusdam insculpto, absque notis alijs, quæ Kalendarium indicent; minusculis verò litteris signata.

vIcI.CENSORI.LVSTRATIO.ERIT.IDIBVS.SEPTEMBR

Tertia inscriptio topho insculpta hæc habet.

L. RVTILIVS. L. L. ARTEMIDO
A. CARVILIVS. L. L. DIODORVS
P. SVLPICIVS. Q. L. HLOCOM
MAG. CONL. CAPRINA GALLA
EX. DD.., A... C.... COE PAVER

Scribit Suetonius Augustum Vrbem Romam in regiones, vicosque diuisisse, quibus tuendis, ac conseruandis, Magistros Regionum, & vicorum constituisse: *Spatium Vrbis in regiones, vicosque diuisit: instituitque vt illas annui magistratus sortitò tuerentur; Hos magistri è plebe cuiusque viciniæ lecti*. Cum annuus esset eorum ma-

gi-

giſtratus , hinc fortè in inſcriptionibus MAG. ANNI. CV. ANNI. CVI. Magiſtri ipſi Collegium, & Miniſtros habebant qui, ſiue extruendis, ſiue reſtituendis ædibus ſacris, & operibus publicis ſuam operam preſtabant. Iſidorus: *magiſter maior in ſtatione nam ſtatio dicitur. Miniſter minor in ſtatione, ſeu quia officium debitum manibus exequitur*. Vnde in noſtra prima inſcriptione, Probum Miniſtrum Magiſtri FictorI FauſtI anni XXXI. fuiſſe conſtat, qui & aram Aeſculapio dicauit.

Vicus CenſorI in ſecunda inſcriptione memoratus, numeratur a P. Victore regione XIV. Tranſtyberina. Cum autem vici eſſent regionum partes, in quos regiones ipſæ diuidebantur, hunc Vicum CenſorI pertinuiſſe ad Inſulam Tiberinam ex noſtra inſcriptione Aeſculapio dicata ſatis liquet

Quoad ipſius Vici luſtrationem, conijcimus, non tantum Amburbia ſacra Romæ celebrata, quæ peragebantur, cum Vrbs, & Pomœrium luſtrabatur, ſed

etiam

etiam regionum, vicorumque lustrationes fieri moris fuisse, ipsorum terminos ambientes, ac victimis hymnisque purgantes.

De cognomine Augusti, quod Aesculapio tribuitur, obseruamus Deorum Dearumque nominibus addita fuisse Augusti, & Augustæ cognomina, ac titulos in adulationem Principum, quos diis temerè æquare volebant. Hinc Iuppiter Augustus, Neptunnus, Apollo Augustus, Ceres, Diana, Isis Augusta.

86-B7828

SPECIAL 86-B
7828
GETTY CENTER LIBRARY